

Karolina Grodecka

UDANE PROJEKTY open access w Polsce

Studia przypadków

Toruń 2013

Stowarzyszenie EBIB

Karolina Grodecka

UDANE PROJEKTY **open access w Polsce**

Studia przypadków

Wydawnictwa Zwarte Stowarzyszenia EBIB
pod red. Bożeny Bednarek-Michalskiej

Korekta

Izabella Milewska-Warta, Sylwia Wołek-Biernat

Skład i opracowanie graficzne

Emanuel Kulczycki

Nie wszystkie prawa zastrzeżone.

Broszura opublikowana na licencji [Creative Commons Uznanie autorstwa-
-Na tych samych warunkach 3.0](#) (CC BY-SA 3.0).

Publikacja dotowana przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego ze
strumienia finansowego Działalności Upowszechniającej Naukę

**Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego**

Wydawca

Stowarzyszenie EBIB
Toruń 2013

ISBN 978-83-63458-05-8

SPIS TREŚCI

1.	Otwarta nauka w Polsce – rozwój	5
1.1.	Poparcie dla Open Access – stanowiska	7
1.2.	Co znajduje się w przewodniku?	8
2.	Open Access na uczelniach wyższych	10
2.1.	Repozytoria instytucjonalne	10
2.2.	Centralne repozytorium CEON	18
3.	Współpraca środowiska naukowego	21
3.1.	Środowiskowy apel o otwarty mandat	21
3.2.	Tydzień Otwartej Nauki	22
3.3.	Kurs do samokształcenia nt. Otwartej Nauki	22
3.4.	Obywatele Nauki – współpraca młodych naukowców	24
3.5.	Międzynarodowe konferencje naukowe open access	26

4.	Perspektywa pozarządowa	26
4.1.	Biblioteka Otwartej Nauki (BON)	26
4.2.	Otwarte wykłady Wszechnicy	29
5.	Najnowsze publikacje z zakresu Open Access w Polsce	30
6.	Jak finansować otwarte projekty naukowe?	32
	Spis ilustracji	35
	Bibliografia	36
	Biogram autorki	39

1. Otwarta nauka w Polsce

– rozwój

Analiza kalendarium Open Access¹ pokazuje, że ostatnie **trzy lata** (2010-2013) były czasem intensywnych działań na rzecz rozwoju otwartej nauki w Polsce. Środowiska **naukowe, biblioteczne, rządowe i pozarządowe** zintensyfikowały swoje prace w kierunku wspierania rozwoju i upowszechniania darmowego dostępu do wyników badań i publikacji naukowych.

Ogromny wzrost notują przede wszystkim otwarte czasopisma. W 2010 r. w bazie DOAJ było zarejestrowanych 78 polskich czasopism naukowych, podczas gdy w połowie 2013 r. DOAJ podaje liczbę 166 (z czego tylko od stycznia 2013 r. zostało dodanych aż 24 tytułów).

Od 2010 r. MNiSW prowadzi wyraźniejszą politykę zmierzającą do otwarcia zasobów nauki. W połowie 2011 r. Ministerstwo zamówiło ekspertyzę na temat modeli open access, która została opracowana przez ICM UW² i stała się punktem wyjścia dla praktycznych działań w tym zakresie. Pod koniec 2012 r. z kolei Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji rozpoczęło społeczne

1 Kalendarium działań na rzecz open access (otwartej nauki) w Polsce. Pod redakcją Bożeny Bednarek-Michalskiej. [Dokument elektroniczny]. [Dostęp 23 lipca 2013]. Dostępny w World Wide Web: http://www.ebib.pl/?page_id=887.

2 NIEZGÓDKA, Marek M. i in. Wdrożenie i promocja otwartego dostępu do treści naukowych i edukacyjnych. Praktyki światowe a specyfika polska. Przewidywane koszty, narzędzia, zalety i wady, Warszawa: ICM [UW], 2011. [Dokument elektroniczny]. [Dostęp 22.07.2013]. Dostępny w World Wide Web: <https://depot.ceon.pl/handle/123456789/1545>.

konsultacje *Założeń do projektu ustawy o otwartych zasobach publicznych*³, w której otwarty dostęp do nauki był jednym z kierunków działania.

Rok 2010 to także okres kiedy, działająca od 2008 r. Koalicja Otwartej Edukacji, obecnie zrzeszająca 19 organizacji pozarządowych, edukacyjnych i naukowych, zaczęła organizować w Polsce międzynarodowy Tydzień Otwartej Nauki (Open Access Week), skierowany do środowiska akademickiego, który realizowany jest do dziś. Odgrywa on istotną rolę edukacyjną i promocyjną w środowisku. Koalicja opracowała także *Rekomendacje dla nauki polskiej dotyczące reguł otwartości*⁴. Zostały one opublikowane i rozesłane do środowisk naukowych. Koalicja — podobnie jak inne międzynarodowe organizacje, takie jak SPARC — rekomendowała każdej instytucji naukowej włączenie polityki otwartościowej w strategię rozwoju uczelni. Jednym z ważnych jej punktów powinno być zapewnienie dostępu do kontrolowanych jakościowo wyników badań ukazujących się w postaci: raportów z badań, danych surowych i publikacji. Powinny być one dostępne dla jak najszerszego grona użytkowników, zwiększając tym samym ich widoczność, dostępność i wpływ społeczny. KOED podkreśla, że polityka powinna zawierać wymóg samoarchiwizowania materiałów naukowych najlepiej już po recenzji i akceptacji do druku. Podstawowym miejscem archiwizowania powinno być instytucjonalne repozytorium rozwijane we współpracy z bibliotekarzami i archiwistami danych instytucji.

3 *Założenia do projektu ustawy o otwartych zasobach publicznych*. W: BIP. Warszawa, MAiC 2013. [Dokument elektroniczny]. [Dostęp 22.07.2013]. Dostępny w World Wide Web: <http://bip.kprm.gov.pl/kpr/form/r228,dok.html>.

4 BEDNAREK-MICHALSKA, B., TARKOWSKI, A., GANICZ, T., GRODECKA, K., *Rekomendacje Koalicji Otwartej Edukacji dla nauki polskiej, dotyczące reguł otwartości*, Warszawa KOED 2010. [Dostęp 22.07.2013]. Dostępny w World Wide Web: <http://koed.org.pl/blog/2010/10/18/rekomendacje-otwartosci-dla-swiata-nauki/>.

1.1. Poparcie dla Open Access — stanowiska

Jednym z elementów *Rekomendacji* Koalicji Otwartej Edukacji były wytyczne dla osób kierujących instytucjami naukowymi, podkreślające konieczność zaangażowania się krajowych konferencji rektorów i dyrektorów w rozwijanie i promowanie polityki open access w Polsce. Zalecenia te znalazły odbicie w wydanym 5 lipca 2013 r. stanowisku Prezydium Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich i Prezydium Polskiej Akademii Nauk w sprawie zasad otwartego dostępu do treści publikacji naukowych i edukacyjnych⁵. Stanowisko jest także potwierdzeniem Rekomendacji Komisji Europejskiej⁶ z 17 lipca 2012 r., wpisanej w program rozwoju nauki *Horizon 2020*, która wprowadza model open access jako podstawowy model udostępniania publikacji naukowych. W stanowisku wspólnie obradujące prezydium poparły jako właściwy dla rozwoju polityki otwartościowej zielony kanał przepływu informacji, czyli tryb repozytoryjny, polegający na archiwizowaniu przez naukowców e-printów (postprintów, preprintów, a niekiedy ostatecznych wersji plików od wydawców) w repozytoriach instytucjonalnych. Co więcej, w stanowisku Prezydium KRASP i PAN rekomenduje się autorom publikacji stosować

5 Stanowisko Prezydium KRASP i Prezydium PAN z dnia 5 lipca 2013 r. w sprawie zasad otwartego dostępu do treści publikacji naukowych i edukacyjnych. [Dokument elektroniczny]. [Dostęp 23 lipca 2013]. Dostępny w World Wide Web: http://www.aktualnosci.pan.pl/images/stories/pliki/2013/Wiadomo%C5%9Bci_biez/stanowisko_KRASP-PAN_open_access.pdf.

6 *Dane naukowe: otwarty dostęp do wyników badań przyczyni się do zwiększenia potencjału innowacyjnego Europy*. Bruksela, Komisja Europejska 2012. [Dokument elektroniczny]. [Dostęp 23 lipca 2013]. Dostępny w World Wide Web: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-790_pl.htm.

wanie zasady udzielania niewyłącznych licencji wydawniczych, dzięki której autorzy nie tracą prawa do dysponowania swoją pracą.

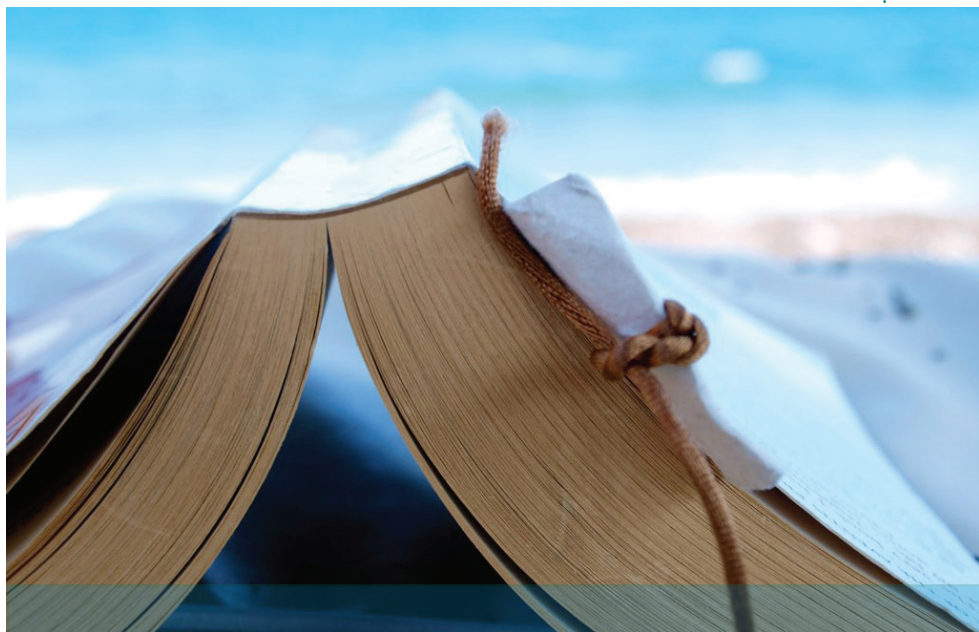
Swoje pozytywne stanowisko na temat otwartego dostępu do zasobów nauki (open access) wyraziła również Fundacja na rzecz Nauki Polskiej⁷. Fundacja jest przekonana, że *model otwartej komunikacji może mieć zasadniczy wpływ na rozwój nauki, przybliżenie uczonym i społeczeństwu osiągnięć badawczych we wszystkich dziedzinach nauki oraz na zarządzanie zasobami informacji naukowej przez instytucje decyzyjne*. W stanowisku FNP odwołuje się do zalet modelu otwartego, wskazując na wzmocnienie standardów transparentności w zakresie korzystania ze środków publicznych oraz dobrych praktyk w środowisku naukowym.

1.2. Co znajduje się w przewodniku?

Powyższe działania środowiska naukowego, bibliotekarskiego i pozarządowego w obszarze otwartej nauki pokazują, że o sukcesie rozwoju nowej otwartej komunikacji naukowej open access może decydować wspólne zaangażowanie różnych środowisk aktywizujących i wspierających naukowców. Opisane w przewodniku projekty otwartościowe są bardzo różnorodne jeśli chodzi o modele, założenia, podmioty je tworzące oraz grupy docelowe. Ich wspólnym mianownikiem jest realizacja wspólnego celu — promowania, upowszechniania i wdrażania polityki open access w Polsce oraz powiększanie otwartych zasobów nauki.

⁷ Stanowisko Fundacji na rzecz Nauki Polskiej ws. publikacji w systemie otwartego dostępu (Open Access). [Dokument elektroniczny]. [Dostęp 13 września 2013]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.fnp.org.pl/stanowisko-fundacji-na-rzecz-nauki-polskiej-w-sprawie-publicacji-w-systemie-otwartego-dostepu-open-access/>.

W pierwszej części przewodnika zostaną omówione projekty instytucjonalne, w ramach których powstały repozytoria. Ich ilościowy wzrost w ostatnich trzech latach jest znaczący w perspektywie rozwijania polityki otwartościowej uczelni wyższych. Część druga przedstawia podejście, w którym rozwijane jest jedno repozytorium, otwarte dla wszystkich instytucji nauki w Polsce. W dalszej części przewodnika omówiono te inicjatywy, które zostały zrealizowane dzięki współpracy środowiska naukowego. Część trzecia to przykłady projektów podjętych przez organizacje pozarządowe, które chcą realizować projekty wspierające środowisko naukowe. W kolejnej części zostały zebrane najnowsze publikacje na temat modeli open access, które mają charakter poradnikowy i mogą stanowić praktyczne wsparcie dla naukowców i instytucji zmieniających zasady działania. Ostatnia część to lista programów, w ramach których można starać się o dofinansowanie realizacji otwartych projektów naukowych.

2. Open Access na uczelniach wyższych

2.1. Repozytoria instytucjonalne

W Open Directory of Open Access Repositories (Open DOAR) zarejestrowanych jest 75 polskich repozytoriów Open Access, natomiast w Registry of Open Access Repositories — aż 106. Jak zauważają autorzy ekspertyzy ICM UW „*Wdrażanie i promocja otwartego dostępu do treści naukowych i edukacyjnych*”⁸ większość z nich to jednak nie repozytoria, a biblioteki cyfrowe, gromadzące utwory z domeny publicznej, do których autorskie prawa majątkowe już wygasły. Wymienione w obu bazach biblioteki nie spełniają podstawowej funkcji repozytoriów, jaką jest samodzielne deponowanie prac naukowych przez autorów.

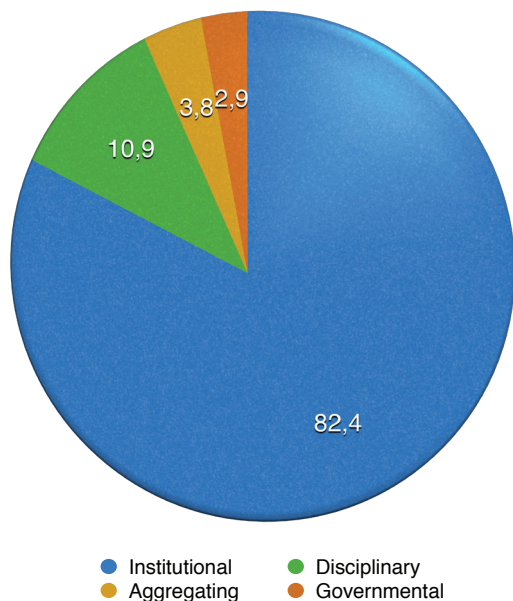
Zdaniem Bożeny Bednarek-Michalskiej, w Polsce myśli się wielotorowo o gromadzeniu zasobów nauki, jednak brak badań w tym zakresie i wciąż ograniczona liczba projektów, nie pozwalają jednoznacznie wskazać, które z rozwiązań sprawdzi się w naszych warunkach⁹. Niemniej jednak krajowe biblioteki naukowe i bibliotekarze akademicy mają wystarczającą wiedzę, by

8 NIEZGÓDKA, M. (red.), *Wdrożenie i promocja otwartego dostępu do treści naukowych i edukacyjnych. Praktyki światowe a specyfika polska. Przewidywane koszty, narzędzia i zalety. Warszawa ICM 2012.* [Dokument elektroniczny]. [Dostęp 23 sierpnia 2013]. Dostępny w World Wide Web: http://ceon.pl/images/ekspertyza/ekspertyza_oa_icm.pdf.

9 BEDNAREK-MICHALSKA, B., Rola bibliotek naukowych we wdrażaniu rozwiązań otwartych. Repozytorium Open Access — model dla uczelni. W: *Otwarte zasoby wiedzy — nowe zadania uczelni i bibliotek w rozwoju komunikacji naukowej*, materiały z konferencji naukowej, Kraków — Zakopane, 15–17 czerwca 2011. Kraków, Politech-

zbudować sieć instytucjonalnych repozytoriów naukowych, które będą mogły być przeszukiwalne z jednego miejsca. Według danych OpenDOAR jest to także rozwiązanie najczęściej stosowane globalnie – aż 1939 z 2344 istniejących na świecie repozytoriów (czyli 82,7%) to repozytoria instytucjonalne.

Open Access Repository Types – Worldwide

Total = 2344 repositories OpenDOAR – 30-Jul-2013

II. 1. Zestawienie repozytoriów otwartych wg typu.

Źródło: OpenDOAR [on-line]. [Dostęp 25.10.2013].

Dostępny w World Wide Web: <http://www.opendoar.org/>.

nika Krakowska 2011. [Dokument elektroniczny]. [Dostęp 23 sierpnia 2013]. Dostępny w World Wide Web: <http://suw.biblos.pk.edu.pl/resourceDetails&rId=5780>.

Obecnie dyskusje toczą się w Polsce wokół następujących rozwiązań:

- ◀ planowania narodowej platformy gromadzenia różnorodnych danych,
- ◀ implementacji otwartych repozytoriów instytucjonalnych opartych na swoim oprogramowaniu,
- ◀ implementacji otwartych repozytoriów instytucjonalnych opartych na bardzo dobrze rozwiniętych programach open source,
- ◀ zakupie systemu zewnętrznego dostawcy, przy samodzielnym zarządzaniu,
- ◀ zakupie systemu i usługi komercyjnego dostawcy (outsourcing).

Jeśli odniesiemy powyższe modele realizacji konkretnej ścieżki technologicznej do istniejących krajowych projektów, to widać, że najczęściej stosowanym rozwiązaniem jest, po pierwsze, tworzenie repozytoriów instytucjonalnych, po drugie, wykorzystanie stabilnego, sprawdzonego oprogramowania. Takie podejście zapoczątkował Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu, który zbudował repozytorium prac naukowych w oparciu o otwarte oprogramowanie MIT DSpace. Według danych gromadzonych w agregatorze Centrum Otwartej Nauki¹⁰, bazującym na danych projektu DRIVER, poza AMUR-em zarejestrowanych jest już 8 polskich repozytoriów:

- ◀ Repozytorium Centrum Otwartej Nauki (oprogramowanie DSpace),
- ◀ Repozytorium ECNIS (Environmental Cancer Risk, Nutrition and Individual Susceptibility) działa na Open Repository wykorzystującym komponenty DSpace,
- ◀ Repozytorium Uniwersytetu Łódzkiego (oprogramowanie DSpace),
- ◀ Repozytorium Uniwersytetu Mikołaja Kopernika (oprogramowanie DSpace),
- ◀ Repozytorium Politechniki Krakowskiej (oprogramowanie własne),
- ◀ Repozytorium Eny Politechniki Wrocławskiej,
- ◀ Repozytorium Instytutu Biochemii i Biofizyki Polskiej Akademii Nauk (oprogramowanie ePrints),
- ◀ Biblioteka Cyfrowa Katedry Lingwistyki Formalnej UW (oprogramowanie ePrints).

10 Agregator CEON. [Dokument elektronicznyon-line]. [Dostęp 23 sierpnia 2013]. Dostępny w World Wide Web: <http://agregator.ceon.pl/>.

Strona główna Szukaj Przeglądaj

Przeglądaj według...

 Język dokumentu
 Typ dokumentu
 Repozytoria

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z WSZYSTKIE

Repozytoria	Liczba dokumentów
Repozytorium Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu AMUR	6543
Repozytorium Politechniki Krakowskiej	5602
Repozytorium Uniwersytetu Łódzkiego (RUŁ)	1990
Repozytorium Centrum Otwartej Nauki	1805
ECNIS Repository (Environmental Cancer Risk, Nutrition and Individual Susceptibility Repository)	526
Repozytorium UMK	447
Repozytorium Eny Politechnika Wroclawska	415
Biblioteka Cyfrowa Katedry Lingwistyki Formalnej UW	276
Repozytorium IBB PAN	243

II. 2. Lista otwartych repozytoriów instytucjonalnych w Polsce wraz z liczbą dokumentów. Źródło: Agregator CEON [on-line]. [Dostęp 25.10.2013].

Dostępny w World Wide Web: <http://agregator.ceon.pl/>.

Repozytorium Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (AMUR)

Strona: <https://repozytorium.amu.edu.pl/jspui/>.

Według światowego rankingu przygotowywanego przez Najwyższą Radę Badań Naukowych w Madrycie — *The Ranking Web of World Repositories*¹¹, AMUR znalazł się w 2013 r. wśród 300 najlepszych repozytoriów na świecie. W ciągu roku odnotował wzrost aż o 92 miejsca i znalazł się na 182. pozycji.

11 *The Ranking Web of World Repositories*, 2013. [Dokument elektroniczny]. [Dostęp 23 sierpnia 2013]. Dostępny w World Wide Web: <http://repositories.webometrics.info/en/world?page=2>.

cji. Sukces repozytorium uniwersytetu w Poznaniu pozwala sądzić, że model przyjęty przez Bibliotekę Uniwersytecką będzie kontynuowany i wdrażany także przez inne uczelnie. Korzyści, jakie płyną z uruchomienia repozytorium dla pracowników naukowych, polegają przede wszystkim na bardzo szybkiej widoczności prac w wyszukiwarkach, a to bezpośrednio przekłada się na popularność autora, wyrażoną w stopniu cytowań jego prac przez środowisko naukowe, zwiększenie szans na otrzymanie grantu, wyższą oceną parametryczną, etc. Prace zamieszczone w AMUR są widoczne w świecie po 7–10 dniach od daty zdeponowania¹². Polityka gromadzenia UAM opiera się na fakultatywnym umieszczaniu prac, z wyłączeniem dysertacji doktorskich. W ich wypadku pracownicy uczelni mają obowiązek umieszczania pracy w repozytorium na 10 dni przed obroną.

Repozytorium UMK i inne zasoby

Strona: <http://repozytorium.umk.pl/>.

Uniwersytet Mikołaja Kopernika od 2005 r. systematycznie otwiera zasoby naukowe. Najpierw zbudowano Kujawsko-Pomorską Bibliotekę Cyfrową (dLibra), potem portal edukacyjny <http://portal.umk.pl/web/otwarte-zasoby> (Moodle), a ostatnio — w 2012 r. — własne repozytorium uczelniane <http://repozytorium.umk.pl/> (DSpace) i platformę czasopism otwartych <http://wydawnictwoumk.pl/czasopisma/> (Open Journal Systems). Wszystkie one będą integrowane tak, by były dostępne z jednego miejsca, dla wszystkich, bez ograniczeń. Polityka gromadzenia prac w repozytorium UMK jest fakultatywna dla wszystkich typów prac, nie tylko naukowych, ale i dydaktycznych oraz artystycznych (UMK ma Wydział Sztuk Pięknych w swojej strukturze). Obligatoryjne jest przenoszenie wszystkich czasopism naukowych uczelni

12 KULCZYCKI, E. (2012). Repozytorium jest ważne dla naukowców i uczelni. AMUR jako wzór. *Warsztat badacza*. [on-line]. [Dostęp 23 sierpnia 2013]. Dostępny w World Wide Web: http://ekulczycki.pl/warsztat_badacza/repozytorium-jest-wazne-dla-naukowcow-i-uczelni-amur-jako-wzor/.

na otwartą platformę OJS (ponad 40 tytułów). Redaktorzy mają 2 lata na dostosowanie się do tego wymogu. Projekt realizowany przez UMK prezentuje kompleksowe podejście do udostępniania zasobów. Dzięki temu wyklucza ich rozproszenie i konieczność korzystania przez pracowników z wielu różnych baz danych do popularyzacji efektów swojej pracy czy to naukowej, czy dydaktycznej.

Platforma czasopism
UNIwersytetu MIKOŁAJA KOPERNIKA

CZASOPISMA UMK START O CZASOPISIMIE ZALOGUJ ZAREJESTRUJ WYSZUKAJ

Start/Open Journal Systems

PLATFORMA CZASOPISM
UNIwersytetu
MIKOŁAJA KOPERNIKA

Na tej stronie budowany jest nowoczesny system informatyczny wspomagający zarządzanie, obieg informacji, system komunikacji, doradztwo i szkolenia w czasopiśmie Wydawnictwa Naukowego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika oparty na platformie Open Journal Systems i realizowany w ramach Public Knowledge Project.

DOI: 10.12775

Acta Universitatis Nicolai Copernici Ekonomia
[POKAZ CZASOPISMO](#) [AKTUALNY NUMER](#)

Acta Universitatis Nicolai Copernici Pedagogika
Periodyk poświęcony popularyzacji tematyki pedagogicznej.
[POKAZ CZASOPISMO](#) [AKTUALNY NUMER](#)

Acta Universitatis Nicolai Copernici Zabytkoznawstwo i Konserwatorstwo
Artykuły z historii sztuki, technologi oraz konserwacji i restauracji dzieł sztuki
[POKAZ CZASOPISMO](#) [AKTUALNY NUMER](#)

OSTATNIO DODANE WYDANIE

KATEGORIE CZASOPISM

Filologia polska
Nauki humanistyczne
Nauki matematyczno- przyrodnicze
Nauki społeczno- ekonomiczne

JĘZYK / LANGUAGE

Polish

PUBLIKACJE WYDAWNICTWA UMK

NOWOŚCI WYDAWNICTWA UMK

II. 3. Platforma czasopism UMK [on-line]. [Dostęp 25.10.2013]. Dostępny w World Wide Web: <http://wydawnictwoumk.pl/czasopisma/>.

Repozytorium Politechniki Krakowskiej

Strona: <http://suw.biblos.pk.edu.pl/info>.

Jest to, jak piszą bibliotekarze na stronie repozytorium: *cyfrowe archiwum zasobów nie tylko naukowych, ale i dydaktycznych oraz innych, związanych z działalnością Politechniki Krakowskiej. Gromadzi materiały, których autorami są pracownicy i studenci politechniki lub których wydawcą jest PK oraz cyfrowe wersje zbiorów Biblioteki Politechniki Krakowskiej: artykuły z czasopism, książki, rozdziały lub fragmenty książek, wyniki badań i raporty naukowe, sprawozdania naukowe, prace dyplomowe, materiały i prezentacje konferencyjne, materiały do zajęć dydaktycznych oraz materiały dotyczące jednostek PK.* W związku z tym zakres tego gromadzenia jest znacznie szerszy niż w innych repozytoriach, ponieważ wykracza poza instytucję i dorobek pracowników uczelni.

Repozytorium Otwartych Zasobów Edukacyjnych – Open AGH

Strona: <http://open.agh.edu.pl>

Reguła otwartości została wpisana do polityki rozwoju Akademii Górniczo-Hutniczej ponad 3 lata temu, kiedy jako pierwsza w Polsce zainicjowała Open AGH — repozytorium Otwartych Zasobów Edukacyjnych na poziomie akademickim. W serwisie dostępne są kursy, skrypty, testy, ćwiczenia, prezentacje i symulacje ze 102 obszarów akademickich. Według statystyk odwiedzin z materiałów Open AGH korzysta średnio około 2000 osób dziennie. W repozytorium znajdują się materiały przygotowane przez wykładowców, doktorantów i najlepszych studentów AGH. Ci ostatni, w ramach konkursu *Notatki w Internecie*, opracowują wysokiej jakości materiały dydaktyczne tworzone pod opieką wykładowców stanowiące pomoc dla innych studentów, nauczycieli i wykładowców oraz dla wszystkich zainteresowanych spoza uczelni. Uruchomienie Open AGH oraz dalsze prace nad jego rozwojem są prowadzone przy pełnej aprobacie władz uczelni.

Zasoby Open AGH są udostępniane na licencji Creative Commons: *Uznanie autorstwa – Użycie niekomercyjne – Na tych samych warunkach 3.0 Polska*. Zgodnie z czterema cechami OZE można je dowolnie wykorzystywać, kopiować, rozpowszechniać i adaptować. Warunkiem jest niekomercyjne wykorzystanie zasobów oraz — w przypadku ich adaptacji — opublikowanie na tej samej co praca oryginalna licencji Creative Commons. Udostępnienie zasobów w repozytorium jest fakultatywne. W ciągu 3 lat do Open AGH zostało dodanych blisko 100 otwartych materiałów.

Efektom uruchomienia Open AGH jest m.in.:

- ◀ wzrost zainteresowania pracowników AGH problemem otwartości materiałów dydaktycznych,
- ◀ wzrost zainteresowania studentów materiałami dydaktycznymi AGH,
- ◀ zaproszenia do udziału w projektach międzynarodowych związanych z otwartością,
- ◀ dołączenie do grona uczelni wyższych tworzących globalne konsorcjum otwartych treści OpenCoursWare Consortium oraz członkostwo w Koalicji Otwartej Edukacji.

Na fali pozytywnych doświadczeń z realizacji Open AGH, uczelnia przystąpiła do kolejnego etapu realizacji idei otwartości dzięki rozwijaniu otwartych e-podręczników akademickich. Innowacyjność projektu e-podręczników polega na opracowaniu standardów tworzenia otwartych e-podręczników akademickich zgodnych z Krajowymi Ramami Kwalifikacji. W rezultacie powstaną wysokiej jakości otwarte cyfrowe podręczniki akademickie dostosowane do oferty dydaktycznej AGH oraz otwarta platforma do tworzenia i udostępniania e-podręczników. Pierwsze efekty projektu planowane są na marzec 2014.

2.2. Centralne repozytorium CEON

Realizacja: Interdyscyplinarne Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego Uniwersytetu Warszawskiego (ICM UW)

Strona: <http://www.depot.ceon.pl/>.

Opis: Repozytorium CEON działa od 2011 r. i jest skierowane do całego polskiego środowiska naukowego. Powstało po to, by każdy w Polsce, jeśli nie ma własnego instytucjonalnego repozytorium, mógł zdeponować pracę w jednym miejscu i upowszechnić ją on-line. Jest to związane z tym, że ICM UW od lat realizuje projekty europejskie i przygotowuje miejsce depozytu dla prac z unijnych programów ramowych nauki, w których istnieje wymóg archiwizowania w modelach open access. Obecnie liczba zdeponowanych prac przekracza 2000 — wśród nich znajdują się artykuły, rozprawy doktorskie i książki. Są to przede wszystkim polsko- i anglojęzyczne publikacje wydane w latach 2010–2013, choć można w nim znaleźć także publikacje starsze, sięgające początku lat 80.

CEON to pierwsze w Polsce naukowe repozytorium otwarte dla naukowców ze wszystkich instytucji naukowych i badawczych w Polsce. Dostęp do bazy materiałów zgromadzonych w repozytorium jest otwarty. Początkowo CEON umożliwiał udostępnianie prac jedynie na wolnej licencji Creative Commons — Uznanie autorstwa 3.0. Polska. Obecnie autorzy mogą skorzystać także z licencji Creative Commons — Uznanie autorstwa — Na tych samych warunkach 3.0. Polska lub wyrazić zgodę na udostępnienie dzieła w sieci (na zasadzie dozwolonego użytku). Należy podkreślić fakt dopuszczenia przez ICM UW publikacji tylko na wolnych licencjach, które dają użytkownikom największą swobodę korzystania z dorobku innych. Dla pracowników instytucji naukowych, które nie posiadają własnego repozytorium uczelnianego, platforma ICM UW jest rozwiązaniem dającym szansę na doświadczenie korzyści, do jakich mają dostęp pracownicy związani z instytucjami

prowadzącymi własne repozytoria¹³. Z drugiej jednak strony zupełnie otwarte repozytorium, gdzie autorzy sami opisują zamieszczane materiały oraz dodają swoją afiliację sprawia, że wyszukiwanie jest utrudnione. Sytuacja zupełnej dowolności i braku kontroli ze strony administratorów bazy spowodowała, że np. jedna instytucja występuje pod kilkoma nazwami.

pl | en

Pomoc | Zaloguj

Repozytorium Centrum Otwartej Nauki

Strona główna repozytorium → Lista zbiorów

Witamy w repozytorium Centrum Otwartej Nauki. Repozytorium zawiera publikacje polskich naukowców w otwartym dostępie. Zapraszamy do zarejestrowania się i dodawania publikacji oraz korzystania z zasobów repozytorium. [Wiecej...](#)

Kolekcje w repozytorium

Wybierz kolekcję, którą chcesz przeglądać.

- [Artykuły / Articles](#)
- [Doktoraty / Doctoral Dissertations](#)
- [Inne / Other](#)
- [Książki / Books](#)
- [Materiały konferencyjne / Conference papers](#)
- [Prace dyplomowe / Diploma Theses](#)

Szukaj w repozytorium

Szukanie zaawansowane

Przeglądaj

- Całe repozytorium
- Daty wydania
- Autorzy
- Tytuły
- Tematy
- Afilacje

II. 4 Strona główna repozytorium CEON [on-line]. [Dostęp 25.10.2013]. Dostępny w World Wide Web: <https://depot.ceon.pl/>.

Pejzaż polskich repozytoriów jest różnorodny, ale wszystkie mają jedną cechę, gromadzą i upowszechniają coraz więcej bieżącej produkcji akademickiej. Tworzenie repozytoriów i innych platform otwartych zdecydowanie zaczyna zyskiwać na znaczeniu w polskim środowisku nauki. Opisane przypadki są tylko początkiem procesu transformacji w zakresie komunikacji nauko-

13 BEDNAREK-MICHALSKA, B., Repozytorium instytucjonalne UMK. Toruń, UMK 2012. [Dokument elektroniczny]. [Dostęp 23 sierpnia 2013]. Dostępny w World Wide Web: <https://repozytorium.umk.pl/bitstream/handle/item/386/repozytorium%20umk1.pdf?sequence=1>.

wej i zwiększania dostępu do rezultatów nauki polskiej. Ilustruje to stosunek liczby 8 repozytoriów do liczby 131 publicznych szkół wyższych¹⁴. Zmiany w polskim systemie szkolnictwa wyższego mogą wymusić na uczelniach tworzenie repozytoriów instytucjonalnych, ponieważ dla oceny parametrycznej uczelnie będą musiały nie tylko wykazać się szczegółowym dorobkiem naukowym, ale także dlatego, że własne repozytorium łatwiej jest powiązać z wewnętrznymi systemami uczelni zarządzającymi danymi o pracownikach, infrastrukturze, studentach, itp. Istnieje jedynie obawa, że koordynacja działań MNiSW nie nadąży za zmianami wewnątrz samych uczelni, o czym świadczy niespodziewane stworzenie Polskiej Bibliografii Naukowej (<https://pbn.nauka.gov.pl/>), która nie wiadomo, czym ma być, niektórzy twierdzą, że kolejnym centralnym repozytorium.

14 DYBAŚ, M., DZIEMIANOWICZ-BAK, A., KRAWCZYK-RADWAN, M., WALCZAK, D., *Szkolnictwo wyższe*, W: *Kontynuacja przemian: Raport o stanie edukacji 2011*. Warszawa, Instytut Badań Edukacyjnych 2011. [Dokument elektroniczny]. [Dostęp 23 sierpnia 2013]. Dostępny w World Wide Web: <http://eduentuzjasci.pl/images/stories/badania/rose2011/RoSE2011-R>.

3. Współpraca środowiska naukowego

3.1. Środowiskowy apel o otwarty mandat

Realizacja: Interdyscyplinarne Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego Uniwersytetu Warszawskiego (ICM UW)

Strona: <http://otwartymandat.pl/>.

Opis: Zdecydowany krok w kierunku promowania otwartego dostępu podjął ICM UW, który w lutym 2012 r. wystosował apel do instytucji finansujących naukę, w tym MNiSW, Narodowego Centrum Badań i Rozwoju oraz Narodowego Centrum Nauki o wprowadzenie otwartego dostępu do treści naukowych w Polsce. Główne postulaty apelu to przede wszystkim zagwarantowanie otwartego dostępu do wyników badań naukowych finansowanych ze środków publicznych oraz wprowadzenie otwartego mandatu zapewniającego bezpłatny dostęp do publikacji naukowych prezentujących i analizujących wyniki tych badań. Pod apelem złożyło podpisy blisko 14 tys. osób związanych z nauką w Polsce, aktywnych działaczy na rzecz otwartości w nauce i edukacji.

3.2. Tydzień Otwartej Nauki

Realizacja: Stowarzyszenie EBIB i Koalicja Otwartej Edukacji

Strona: http://www.ebib.pl/?page_id=1479.

Opis: Otwarty dostęp do treści naukowych niektóre uczelnie starają się promować poprzez wspólne działania aktywizujące i włączające środowisko. Przykładem takich inicjatyw są obchody międzynarodowego Tygodnia Otwartej Nauki. Po raz pierwszy zostały zorganizowane w 2010 r. przez Stowarzyszenie EBIB wraz z Koalicją Otwartej Edukacji. Aktywizacja środowiska polegała na włączaniu bibliotek naukowych, instytucjonalnych, wydziałowych, pojedynczych wykładowców i naukowców w organizowanie lokalnych wydarzeń, np. prelekcji, wykładów, warsztatów, wystaw, prezentacji, rozwieszania ulotek, plakatów, etc. Celem obchodów, obok aktywizacji i podnoszenia poziomu świadomości pracowników polskiej nauki, jest opracowanie materiałów na różne tematy związane z otwartością nauki i edukacji. W roku 2012 w ramach obchodów Tygodnia Otwartej Nauki zostały przeprowadzone ogólnopolskie webinaria nt. wzrostu cytowań w modelu open access oraz transformacji czasopism tradycyjnych do postaci elektronicznej otwartej, których nagrania zostały umieszczone jako otwarte zasoby edukacyjne w Portalu Edukacyjnym UMK <http://portal.umk.pl/web/otwarte-zasoby>.

3.3. Kurs do samokształcenia nt. Otwartej Nauki

Realizacja: Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu, Centrum e-learning Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie

Strona: <http://otwartanauka.cel.agh.edu.pl>.

Opis: Przykładem współpracy między uczelniami jest zrealizowany w 2011 r. projekt e-learningowego kursu na temat Open Access — Otwartej Nauki. Projekt był prowadzony przez Bibliotekę Uniwersytecką w Toruniu i Centrum e-Learningu AGH. Kurs został opracowany przez działaczy i fachowców od informacji z całej Polski, zajmujących się aspektem otwartości w nauce oraz zasobami nauki. Celem kursu jest dostarczenie podstawowej wiedzy na temat nowych modeli komunikowania się w nauce, jakie rozwijają się wraz z nowymi technologiami od 1990 r. W rezultacie, po ukończeniu takiego kursu, uczestnicy mogą swobodnie poruszać się w problematyce Ruchu Open Access, modeli i otwartych kanałów komunikacyjnych.

II. 5. Strona główna kursu Open Access — Otwarta Nauka [on-line]. [Dostęp 25.10.2013]. Dostępny w World Wide Web:

<http://otwartanauka.cel.agh.edu.pl/course/view.php?id=2>.

Kurs składa się z 9 modułów, które opisują różne aspekty otwartej nauki. W każdym module uczestnik znajdzie wykaz celów i rezultatów, materiał dotyczący danego tematu oraz zestaw ćwiczeń (poza modułem 1–2) do samodzielnego wykonania. Kurs jest przeznaczony dla wszystkich zainteresowanych otwartą nauką — bibliotekarzy, którzy chcą promować ideę otwartego dostępu wśród pracowników naukowych, naukowców, badaczy, nauczycieli akademickich, którzy chcą się dzielić swoją pracą i korzystać z dorobku innych na otwartych zasadach oraz studentów, którzy chcą mieć otwarty i darmowy dostęp do wiedzy. Kurs został zaprojektowany jako materiał do samokształcenia lub adaptacji (np. jako materiał dla studentów bibliotekoznawstwa czy materiał na prezentację promującą Open Access). Aby skorzystać z materiałów kursu nie trzeba się rejestrować ani logować. Dostęp jest otwarty dla wszystkich, a treści i ćwiczenia są oferowane na wolnej licencji Creative Commons Uznanie autorstwa — Na tych samych warunkach.

3.4. Obywatele Nauki — współpraca młodych naukowców

Strona: <http://obywatelenauki.pl/>.

Opis: Obywatele Nauki to ruch społeczny, który powstał oddolnie w środowisku pracowników naukowych. Zawiązały go osoby reprezentujące różne dyscypliny i ośrodki badawcze. Celem stworzonej inicjatywy jest rozpoczęcie publicznej debaty nad kształtem, kondycją i potrzebą zmiany nauki w Polsce.

Obywatele Nauki postulują, śladem Obywateli Kultury, stworzenie Paktu dla Nauki, który byłby umową społeczną wyznaczającą kierunek rozwoju polityki państwa wobec nauki i szkolnictwa wyższego. Zakładane postulaty Paktu mają na celu: stworzenie warunków do zmian w polskich szkołach, w polskiej nauce, w edukacji akademickiej oraz popularyzowanie nauki w sposób przystępny i atrakcyjny. Główne obszary działania Obywateli Nauki dotyczą kwestii regulacji prawnych oraz zasad finansowania szkolnictwa wyższego i nauki, problemów młodych naukowców.

Obywatele działają prężnie od roku. Każda osoba może zostać Obywatelą Nauki i włączyć się aktywnie w działania ruchu. W nowym roku akademickim 2013/2014 Obywatele Nauki organizują debaty i spotkania poświęcone problemom życia naukowego w Polsce oraz tworzą zespoły eksperckie pracujące nad kompleksową diagnozą stanu systemu edukacji i nauki w Polsce.

Edu-Akcja – Program łączący środowiska szkolne i akademickie

Strona: <http://eduakcja.org/>.

W ramach ścieżki edukacyjnej Obywatele Nauki rozpoczynają projekt Edu-Akcja, który ma na celu wypracowanie modelu współpracy pomiędzy nauczycielami szkolnymi i nauczycielami akademickimi, integrację tych dwóch środowisk oraz szerzenie idei otwartości w nauce i szkolnictwie. W projekcie Edu-Akcja będą organizowane cykle warsztatów skierowanych do środowiska nauczycielskiego i akademickiego, realizowane w Centrum Nauki Kopernik. Zgodnie z założeniami podczas spotkań uczestnicy będą wymieniali się swoimi doświadczeniami w pracy edukacyjnej, jak i naukowej, próbując wspólnie wypracowywać atrakcyjne sposoby przekazywania i upowszechniania wiedzy. Warsztaty będą realizowane w dwóch cyklach. Pierwszy dotyczy będzie interdyscyplinarności w szkole i na uczelni, nauki obywatelskiej i tworzenia własnych treści edukacyjnych z myślą o ich udostępnianiu innym. Drugi cykl skupi się: na spotkaniach na temat otwartości w szkołach i na uczelniach, kontynuacji pracy nad projektami oraz na zagadnieniach prawa autorskiego i wolnych licencji.

3.5. Międzynarodowe konferencje naukowe open access

Środowisko bibliotekarzy akademickich, które od 10 lat promuje idee otwartości w Polsce, budując otwarte zasoby naukowe, biblioteki cyfrowe, repozytoria i czasopisma otwarte nie wykonałoby tych zadań bez organizowania cyklicznych konferencji open access, na które zapraszani są naukowcy i bibliotekarze z całego świata. To dzięki tym spotkaniom i debatom zagraniczne idee, zasady, modele, procedury i standardy mogą być przenoszone do Polski. Materiały z tych konferencji dostępne są w portalu EBIB: http://www.ebib.pl/?page_id=439.

4. Perspektywa pozarządowa

4.1. Biblioteka Otwartej Nauki (BON)

Realizacja: Centrum Cyfrowe Projekt Polska

Strona: <http://bon.edu.pl>.

Opis: BON jest projektem otwierania dostępu do publikacji naukowych z dziedzin nauk humanistycznych. Dodatkowym celem jest wypracowanie wzorcowego modelu digitalizacji i udostępniania zasobów w oparciu o wolne licencje i otwarte standardy techniczne. Dzięki temu publikacje naukowe będą bardziej dostępne i widoczne zarówno dla osób ich poszukujących, jak i dla samych autorów. Mimo rosnącej dostępności zasobów polskiej humanistyki

w postaci elektronicznej, a także rosnącej popularności idei otwartego dostępu do publikacji naukowych i kulturowych (Open Access), dostępność tych treści jest nadal niska. Dlatego w BON są publikowane przede wszystkim te publikacje, spośród monografii naukowych i prac zbiorowych, które są trudno dostępne z racji niskich lub wyczerpanych nakładów oraz takie, które nie mają szans na reedycję. „*Chcemy pokazać, że takie książki mogą nadal funkcjonować w obiegu naukowym i być dla niego cenne* — podkreśla koordynatorka projektu Klaudia Grabowska z Centrum Cyfrowego.

biblioteka
otwartej
nauki

STRONA GŁÓWNA

PYTANIA I ODPOWIEDZI

KTO UDOSTĘPNIŁ

► BIBLIOTEKA

O PROJEKCIE

KONTAKT

biblioteka

II. 6. *Lista publikacji dostępnych w Bibliotece Otwartej Nauki [on-line]. [Dostęp 25.10.2013]. Dostępny w World Wide Web: <http://bon.edu.pl/katalog/lektury/>.*

Korzyści dla autorów

Naukowcy prowadzący badania z dziedzin humanistycznych i społecznych mogą zgłosić do BON-u swoją publikację, która zostanie zdigitalizowana i umieszczona w Bibliotece Otwartej Nauki. Publikacje w BON widoczne

są w Google Scholar, dzięki czemu wzrasta liczba cytowań danego autora. Indeksy cytowań tworzone na podstawie danych zbieranych w Google Scholar są jednym ze wskaźników oceny wniosków grantowych, więc umieszczenie publikacji w BON jest korzystne przy podliczaniu dorobku naukowego autora i jego ewaluacji.

Pierwszym krokiem do podjęcia digitalizacji jest zgoda autora. Zespół BON-u wspiera autorów w ustaleniu stanu autorskich praw majątkowych do ich publikacji, udzielając niezbędnej pomocy prawnej oraz podejmując negocjacje z wydawnictwami. Klaudia Grabowska, koordynatorka BON-u, podkreśla, że *„doświadczenia pokazują, że wydawcy jednak bardzo chętnie współpracują przy udostępnianiu nie tylko archiwalnych prac, ale również i nowszych zasobów”*¹⁵.

Cały proces digitalizacji publikacji przebiega bezkosztowo dla autorów. Wszystkie prace, zarówno te związane z ucyfrowieniem treści, jak i te związane z ustaleniem stanu prawnego publikacji, są pokrywane z budżetu projektowego.

Warunki udostępniania

Zdigitalizowane publikacje będą dostępne w sieci na warunkach określonych przez autorów. W zależności od tego, na co będzie pozwalał stan prawny, publikacje będą dostępne na licencjach Creative Commons. Zespół BON rekomenduje autorom dwie licencje: Uznanie autorstwa i Uznanie autorstwa — Na tych samych warunkach. Co więcej, zdigitalizowana publikacja jest przekazywana autorom do dowolnego wykorzystania. Ponieważ stosowane w projekcie licencje są niewyłączne, umieszczenie publikacji w BON nie ogranicza możliwości udostępnienia jej w innym miejscu: bibliotece cyfrowej, repozytorium instytucjonalnym, własnej stronie WWW.

15 GRABOWSKA, K., 2013, Biblioteka Otwartej Nauki. [Dokument elektroniczny]. [Dostęp 23 sierpnia 2013]. Warszawa, Centrum Cyfrowe 2013. Wywiad audio dostępny w World Wide Web: <http://bibliosfera.tv/wideo/90/biblioteka-otwartej-nauki/>.

4.2. Otwarte wykłady Wszechnicy

Realizacja: Fundacji Wspomaganie Wsi i Collegium Civitas

Strona: <http://wszechnica.org.pl/>

Opis: Wszechnica to baza wykładów audio i wideo o szerokiej tematyce — od ekonomii, po historię i dziedzictwo kulturowe, udostępnionych na wolnej licencji Creative Commons — Uznanie autorstwa — Na tych samych warunkach. Serwis jest rozwijany od 2009 r. W tym momencie oferuje zapisy prawie 400 wideo i audio wykładów, spotkań, debat i wywiadów na różne tematy, adresowanych do różnych grup odbiorców. Wszechnica współpracuje z takimi instytucjami, jak: Collegium Civitas, Uniwersytet Warszawski, Fundacja im. Bronisława Geremka, Polska Akademia Nauk, Muzeum Narodowe w Warszawie, Muzeum Powstania Warszawskiego, etc. Wśród zasobów Wszechnicy można znaleźć np. wykłady prof. Leszka Balcerowicza, prof. Jana Hartmana, Edwina Bendyka, cykl wykładów dla maturzystów (z historii najnowszej, WOS-u oraz sztuki wystąpień publicznych), cykl spotkań towarzyszących wystawom w Muzeum Narodowym w Warszawie (np. „Przestrzeń Marka Rothki. Wieczorne rozmowy”), reportaże Fundacji Wspomaganie Wsi, poświęcone naszym rodzimym rasom zwierząt gospodarskich czy wywiady („Zanim wyjedziesz na studia”, „Rodzina bezpieczna finansowo”).

5. Najnowsze publikacje z zakresu Open Access w Polsce

Otwarte licencje w nauce

Autorzy: Opracowanie zbiorowe przygotowane w ramach booksprintu Biblioteki Otwartej Nauki 14/06/2013

Opis: W ramach booksprintu organizowanego przez Centrum Cyfrowe i projekt BazHum prowadzony przez Muzeum Historii Polski została opracowana publikacja *Wolne licencje w nauce. Instrukcja*. Książka jest skierowana do autorów — humanistów (choć nie tylko), chcących dowiedzieć się, jak efektywnie udostępniać i zwiększać widoczność swoich prac w sieci dzięki wolnym licencjom. W instrukcji znajdziemy m.in.:

- ◀ przystępne wyjaśnienie podstaw prawa autorskiego i licencji Creative Commons,
- ◀ argumenty, że warto wykorzystywać wolne licencje do publikowania własnych prac,
- ◀ praktyczną instrukcję, jak czytać umowy wydawnicze i na co zwracać uwagę, aby zapewnić jak najszerszy dostęp do własnej publikacji naukowej.

Dostęp: NGOteka http://ngoteka.pl/bitstream/handle/item/166/Wolne%20licencje%20w%20nauce_Instrukcja.pdf?sequence=5.

Licencja: Creative Commons — Uznanie autorstwa — Na tych samych warunkach.

Otwarty dostęp do publikacji naukowych. Kwestie prawne

Autor: Krzysztof Siewicz

Opis: Publikacja przedstawia konkretne propozycje rozwiązań prawnych wdrażania otwartego dostępu na gruncie obowiązującego prawa. Tekst został przygotowany z myślą o praktycznym wykorzystaniu w środowisku naukowym. W pierwszej części książki znajdziemy ogólne zagadnienia dotyczące otwartego dostępu i otwartego mandatu, zakresu swobód użytkowników, wolnych licencji, prawnej ochrony publikacji naukowych czy wykorzystania cudzych materiałów. Kolejne rozdziały są poświęcone wdrażaniu otwartego dostępu z perspektywy autora, wydawnictwa, jednostki naukowej oraz perspektywy instytucji finansującej badania.

Dostęp: Publikację, w formatach PDF, MOBI i EPUB, można również pobrać ze strony: <http://ceon.pl/pl/otwarta-nauka/kwestie-prawne>.

Licencja: Książka jest udostępniona na licencji Creative Commons — Uznanie autorstwa 3.0 Polska.

Wolne oprogramowanie w instytucjach publicznych. Kwestie prawne

Autor: Krzysztof Siewicz

Opis: Publikacja ma na celu przybliżenie instytucjom publicznym decyzji, jakie muszą podjąć podczas planowania udostępniania własnych produktów jako wolne oprogramowanie. Do tych decyzji należy przede wszystkim wybór odpowiedniej licencji dla oprogramowania, ale także ustalenie relacji z zewnętrznymi podmiotami, które mogą się włączyć w tworzenie oprogramowania (w tym z tzw. „społecznościami”). Serdecznie zapraszamy do zapoznania się z tą pozycją.

Dostęp: Repozytorium CeON pod adresem:
<http://ceon.pl/pl/otwarta-nauka/wolne-oprogramowanie-w-instytucjach-publicznych>.

Licencja: Publikacja jest dostępna na licencji Creative Commons — Uznanie autorstwa 3.0 Polska.

Wydawnictwa Zwarte Stowarzyszenia EBIB

- ◀ Otwarta nauka, czyli dobre praktyki uczonych, autorstwa Pawła Szczęsnego z PAN.
- ◀ Otwarte czasopisma. Zakładanie czasopism naukowych oraz transformacja czasopism zamkniętych, autorstwa Emanuela Kulczyckiego z UAM.
- ◀ Studium przypadku: udane projekty Open Access w Polsce, autorstwa Karoliny Grodeckiej z AGH (w druku).
- ◀ Modele biznesowe otwartego publikowania naukowego. Informator dla polskich wydawców uczelnianych, autorstwa Bożeny Bednarek-Michalskiej z UMK.

Dostęp:

http://open.ebib.pl/ojs/index.php/wydawnictwa_zwarte/issue/archive.

Licencja: Publikacje są dostępne na licencji Creative Commons — Uznanie autorstwa 3.0 Polska.

6. Jak finansować otwarte projekty naukowe?

Electronic Information for Libraries (EIFL) — Open Access Advocacy Campaign

Opis: Granty na kampanie wspierające rozwój Open Access. Dotychczas EIFL dofinansowała 24 projekty, mające na celu przeprowadzenie instytucjonalnych i krajowych kampanii na rzecz Open Access. Dofinansowywane

w ramach grantu kampanie mogą polegać na przeprowadzeniu warsztatów dla naukowców, studentów, stworzeniu strony internetowej zawierającej informacje na temat OA, zaprojektowaniu i przeprowadzeniu kursu e-learningowego, stworzeniu repozytorium instytucjonalnego czy wdrożeniu platformy publikacyjnej w modelu OA.

Więcej na:

<http://www.eifl.net/news/winners-eifl-call-proposals-open-access-advoc>.

Przykład realizacji: kurs e-learningowy Open Access — Otwarta Nauka <http://otwartanauka.cel.agh.edu.pl/course/view.php?id=2>.

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego: Działalność Upowszechniająca Naukę (DUN)

Opis: Realizacja zadań wspierających rozwój polskiej nauki przez upowszechnianie, promocję i popularyzację nauki. W ramach DUN można starać się o dofinansowanie na poniższe typy działania:

- ◀ promowanie przedsięwzięć innowacyjnych, wykorzystujących wyniki badań naukowych lub prac rozwojowych;
- ◀ upowszechnianie, promowanie i popularyzowanie osiągnięć naukowych lub naukowo-technicznych;
- ◀ tworzenie, przetwarzanie, udostępnianie i upowszechnianie informacji naukowych i naukowo-technicznych;
- ◀ sporządzanie ekspertyz, opinii i ocen naukowych;
- ◀ podejmowanie innych działań szczególnie ważnych dla rozwoju nauki.

Więcej na: <http://www.nauka.gov.pl/dzialalnosc-upowszechniajaca-nauke/dzialalnosc-upowszechniajaca-nauke.html>.

Przykład realizacji: Stowarzyszenie EBIB zrealizowało projekt promocji OA przez przeprowadzenie i udokumentowanie webinarów w ramach Tygodnia Otwartej Nauki 2012 dostępnych w Portalu Edukacyjnym UMK <http://portal.umk.pl/web/otwarte-zasoby>.

Narodowy Instytut Audiowizualny. Program Dziedzictwo Cyfrowe

Opis: NInA przyznaje dofinansowania na digitalizację różnych zasobów m.in. archiwalnych, bibliotecznych, audiowizualnych, muzealnych i zabytków oraz na ich upowszechnianie za pośrednictwem Internetu.

W momencie otrzymania grantu instytucja aplikująca zostaje zobligowana do udostępnienia na swojej stronie internetowej minimum 75% zdigitalizowanych materiałów w ramach tego projektu. Materiały te muszą być szeroko dostępne w sieci, przy czym instytucja operująca grantem może zdecydować, w jaki sposób: na stronie internetowej organizacji lub na stronach NInA. Instytucja zobowiązana jest do udzielenia NInA nieodpłatnej licencji niewyłącznej, obejmującej wszelkie autorskie prawa majątkowe i prawa pokrewne do minimum 75% materiałów zdigitalizowanych. Możliwe także jest udostępnienie rezultatów projektu na jednej z licencji Creative Commons. W takim wypadku nie będzie konieczne udzielanie NInA dodatkowych licencji, ponieważ każda organizacja będzie upoważniona do wykorzystania tych produktów zgodnie z celami, jakie zamierza realizować.

Więcej na: <http://www.nina.gov.pl/digitalizacja/artyku%C5%82/2011/06/26/dziedzictwo-cyfrowe-program-w%C5%82asny-narodowego-instytutu-audiowizualnego>.

Przykład realizacji: Biblioteka Otwartej Nauki (www.bon.edu.pl).

Spis ilustracji

Okładka – CC BY 2.0 – <http://creativecommons.org/licenses/by/2.0/> – fdecomite\

Strona 9 – CC BY 2.0 – <http://creativecommons.org/licenses/by/2.0/> – Simon Cocks

Bibliografia

1. Kalendarium działań na rzecz open access (otwartej nauki) w Polsce. Pod redakcją Bożeny Bednarek-Michalskiej. Toruń 2013. [Dokument elektroniczny]. [Dostęp 03.09.2013]. Dostępny w World Wide Web: http://www.ebib.pl/?page_id=887.
2. BEDNAREK-MICHALSKA, B., TARKOWSKI, A., GANICZ, T., GRODECKA, K., Rekomendacje Koalicji Otwartej Edukacji dla nauki polskiej, dotyczące reguł otwartości, Warszawa KOED 2010. [Dostęp 22.07.2013]. Dostępny w World Wide Web: <http://koed.org.pl/blog/2010/10/18/rekomendacje-otwartosci-dla-swiata-nauki/>.
3. *Założenia do projektu ustawy o otwartych zasobach publicznych*. W: BIP. Warszawa, MAiC 2013. [Dokument elektroniczny]. [Dostęp 22.07.2013]. Dostępny w World Wide Web: <http://bip.kprm.gov.pl/kpr/form/r228,dok.html>.
4. NIEZGÓDKA, Marek M. i in. Wdrożenie i promocja otwartego dostępu do treści naukowych i edukacyjnych. Praktyki światowe a specyfika polska. Przewidywane koszty, narzędzia, zalety i wady, Warszawa: ICM [UW], 2011. [Dostęp 22.07.2013]. Raport dla MNiSW. Dostępny w World Wide Web: <https://depot.ceon.pl/handle/123456789/1545>.
5. Stanowisko Prezydium KRASP i Prezydium PAN z dnia 5 lipca 2013 r. w sprawie zasad otwartego dostępu do treści publikacji naukowych i edukacyjnych. [Dokument elektroniczny]. [Dostęp 3 września 2013]. Dostępny w World Wide Web: http://www.aktualnosci.pan.pl/images/stories/pliki/2013/Wiadomo%C5%9Bci_biez/stanowisko_KRASP-PAN_open_access.pdf.
6. *Dane naukowe: otwarty dostęp do wyników badań przyczyni się do zwiększenia potencjału innowacyjnego Europy*. Bruksela, Komisja Europejska 2012. [Dokument elektroniczny]. [Dostęp

- 23.07.2013]. Dostępny w World Wide Web: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-790_pl.htm.
7. Stanowisko Fundacji na rzecz Nauki Polskiej ws. publikacji w systemie otwartego dostępu (Open Access). [Dokument elektroniczny]. [Dostęp 13.09.2013]. Warszawa 2012. Dostępny w World Wide Web: <http://www.fnp.org.pl/stanowisko-fundacji-na-rzecz-nauki-polskiej-w-sprawie-publikacji-w-systemie-otwartego-dostepu-open-access/>.
 8. NIEZGÓDKA, M. (red.), Wdrożenie i promocja otwartego dostępu do treści naukowych i edukacyjnych. Praktyki światowe a specyfika polska. Przewidywane koszty, narzędzia i zalety. Warszawa ICM 2012. [Dokument elektroniczny]. [Dostęp 03.09.2013]. Dostępny w World Wide Web: http://ceon.pl/images/ekspertyza/ekspertyza_oa_icm.pdf.
 9. BEDNAREK-MICHALSKA, B., Rola bibliotek naukowych we wdrażaniu rozwiązań otwartych. Repozytorium Open Access — model dla uczelni. W: Otwarte zasoby wiedzy — nowe zadania uczelni i bibliotek w rozwoju komunikacji naukowej, materiały z konferencji naukowej, Kraków — Zakopane, 15–17 czerwca 2011. Kraków, Politechnika Krakowska 2011. [Dokument elektroniczny]. [Dostęp 03.09.2013]. Dostępny w World Wide Web: <http://suw.biblos.pk.edu.pl/resourceDetails&rid=5780>.
 10. *The Ranking Web of World Repositories*, 2013. [Dokument elektroniczny]. [Dostęp 23.08.2013]. Dostępny w World Wide Web: <http://repositories.webometrics.info/en/world?page=2>.
 11. KULCZYCKI, E. (2012). Repozytorium jest ważne dla naukowców i uczelni. AMUR jako wzór. *Warsztat badacza*. [on-line]. [Dostęp 23.08.2013]. Dostępny w World Wide Web: http://ekulczycki.pl/warsztat_badacza/repozytorium-jest-wazne-dla-naukowcow-i-uczelni-amur-jako-wzor/.
 12. BEDNAREK-MICHALSKA, B., Repozytorium instytucjonalne UMK. Toruń, UMK 2012. [Dokument elektroniczny]. [Dostęp 23.08.2013]. Dostępny w World Wide Web: <https://repozytorium.umk.pl/bitstream/handle/item/386/repozytorium%20umk1.pdf?sequence=1>.
 13. DYBAŚ, M., DZIEMIANOWICZ-BAK, A., KRAWCZYK-RADWAN, M., WALCZAK, D., Szkolnictwo wyższe, W: Kontynuacja przemian: Raport o stanie edukacji 2011. Warszawa, Instytut Badań Edukacyj-

- nych 2011. [Dokument elektroniczny]. [Dostęp 23.08.2013]. Dostępny w World Wide Web: <http://eduentuzjasci.pl/images/stories/badania/rose2011/RoSE2011-R>.
14. GRABOWSKA, K., 2013, Biblioteka Otwartej Nauki, [Dokument elektroniczny]. [Dostęp 23.08.2013]. Warszawa, Centrum Cyfrowe 2013. Wywiad audio dostępny w World Wide Web: <http://bibliosfera.tv/wideo/90/biblioteka-otwartej-nauki/>.

Biogram autorki

Karolina Grodecka – Trenerka otwartych zasobów edukacyjnych, specjalistka ds. e-learningu. Od 2007 pracuje w Centrum e-Learningu Akademii Górniczo-Hutniczej. Jej zainteresowania zawodowe koncentrują się wokół problematyki dostępności i otwartości. Jest współtwórczynią repozytorium otwartych materiałów edukacyjnych

Open AGH. Promuje idee otwartości i dostępności zasobów dydaktycznych w środowisku szkoły wyższej. Od 2013 koordynuje projekt Open AGH otwarte e-podręczniki akademickie. Od 2009 roku współpracuje także z Koalicją Otwartej Edukacji. Jest autorką publikacji i podręczników poświęconych otwartym zasobom edukacyjnym.

e-mail: karolina.grodecka@agh.edu.pl

Zapoznaj się z innymi naszymi broszurami poświęconymi Otwartej Nauce

Emanuel Kulczycki

Otwarte czasopisma. Zakładanie czasopism naukowych oraz transformacja czasopism zamkniętych

Bożena Bednarek-Michalska

Modele biznesowe otwartego publikowania naukowego. Informator dla polskich wydawców uczelnianych

Paweł Szczęśny

Otwarta Nauka, czyli dobre praktyki uczonych

Wszystkie broszury dostępne na stronie wydawcy:

<http://ebib.pl/>